

Sprawozdania/Reports

*Dni Architektury Maksa Berga –
projekt Centrum Poznawczego Hali Stulecia realizowany we współpracy
z Wydziałem Architektury Politechniki Wrocławskiej*

*Max Berg's Days of Architecture –
the Discovery Center of the Centennial Hall project realised
in cooperation with the Faculty of Architecture of
Wrocław University of Science and Technology*

Wstęp

Architektura stała się tematem modnym, przyciągającym szerokie rzesze fanów spoza eksperckich gremiów. Podobnie miasto, jego rozwój i współczesne przemiany interesują żywo nie tylko specjalistów, ale również przedstawiciele różnorodnych organizacji i stowarzyszeń, aktywistów i mieszkańców zrzeszających się, by aktywnie wpływać na sposób organizacji i planowania miejskiej tkanki. Mnożą się publikacje i wydarzenia poświęcone współczesnym projektom i wybitnym rozwiązaniom architektonicznym na świecie. Rosnącym zainteresowaniem cieszy się również to, co najbliższe, sąsiedzkie, znane z codzienności i wspomnień, a zarazem nowe – wymagające ponownego odkrycia, przeanalizowania historii, oswojenia i wkomponowania w istniejące wyobrażenie o własnym mieście. Założeniem projektu Dni Architektury Maksa Berga, realizowanym przez Centrum Poznawcze Hali Stulecia we współpracy z Wydziałem Architektury Politechniki Wrocławskiej, było wykorzystanie tego zainteresowania tematem miasta i architektury, by opowiedzieć mieszkańcom o modernizmie i jego wybitnych przykładach we Wrocławiu inaczej – zapraszając ich do działania i włączania się w tworzenie miasta, którego projekt realizował część najważniejszych modernistycznych idei. Badania wykonane na zlecenie W.P. Hala Ludowa Sp. z o.o.

Introduction

Architecture has become a fashionable topic which attracts a large number of fans from outside the expert forums. Similarly the city – not only are professionals keenly interested in its development and modern transformations but also representatives of miscellaneous organisations and associations, activists, and residents who gather together in order to actively influence the way of organising and planning the city tissue. There are plenty of publications and events devoted to contemporary projects and outstanding architectural solutions in the world. There is a growing interest in everything which is the nearest, neighbourly, familiar with everyday life and memories, and at the same time completely new – something that requires re-discovering, analysing history, taming, and integrating into the existing image of one's own city. The assumption of the project of Max Berg's Days of Architecture, which was conducted by of the Discovery Center of the Centennial Hall in cooperation with the Faculty of Architecture of Wrocław University of Science and Technology, was to use this interest in the city and architecture to tell its inhabitants about Modernism and its remarkable examples in Wrocław in a different way, i.e. by inviting them to act and join in the creation of the city whose project included part of the most important

wskazały bowiem jasno, że zarówno turyści odwiedzający Wrocław, jak i sami mieszkańcy miasta nie mają świadomości wyjątkowości wrocławskich zabytków modernizmu, jak również – w szerszym ujęciu – idei przyswecającej modernistycznej architekturze i urbanistyce. W tym świetle głównym celem Dni Architektury Maksa Berga była zmiana takiego stanu rzeczy, tym bardziej że we Wrocławiu znajduje się wiele znakomitych przykładów tego stylu, z których najwybitniejszy stanowi wpisana na Listę światowego dziedzictwa UNESCO Hala Stulecia. Należnej swoim osiągnięciom pozycji w świadomości i wrocławian, i turystów nie ma też twórca tego zabytku – wybitny architekt Maks Berg. Jego wybiegające w przyszłość myślenie o egalitarnej misji architektury i sztuki znalazło swoje odzwierciedlenie w konstrukcji obiektu. Zadaniem projektu była więc popularyzacja wiedzy o architekturze, urbanistyce, dziele Maksa Berga i dziedzictwie UNESCO poprzez aktywny udział różnych grup wiekowych i społecznych w działaniach łączących elementy happeningu, warsztatów i gry miejskiej. Głównym elementem projektu była akcja konstrukcyjno-plastyczna „Zbuduj z nami miasto!”, realizowana pod monumentalną kopułą Hali Stulecia. Polegała ona na wspólnym budowaniu miasta marzeń z materiałów plastycznych na gigantycznej mapie o powierzchni ponad 2000 m², poprzez włączenie się w działania o charakterze gry opartej na scenariuszu zawierającym elementy wiedzy o architekturze i mieście. Założeniem projektu była realizacja idei Maksa Berga, by Hala Stulecia pełniła funkcję „katedry demokracji” jednoczącej pod swoim dachem ludzi uczestniczących w wydarzeniach kulturalnych. Maks Berg nie tylko marzył o powszechnym, budującym społeczne więzi dostępie do kultury, bliskie mu były również idee korespondencji sztuk. Celem projektu była więc edukacja i realizacja misji, jaką spełniać miała wrocławska „katedra demokracji”, zarówno na poziomie budowania zaufania i więzi społecznych (poprzez działania uczestników wymagające nawiązywania kontaktów i negocjowania znaczeń wprowadzanych do tkanki tworzonego wspólnie miasta marzeń), łączenia przekazów artystycznych (plastycznych i muzycznych), jak i realizowania niekomercyjnych wydarzeń o silnym wymiarze edukacyjno-poznawczym, budujących kapitał społeczno-kulturowy miasta.

W ramach projektu działało Laboratorium Architektury Maksa Berga – dedykowana pracownia, w której studenci Wydziału Architektury Politechniki Wrocławskiej spotykali się i wspólnie z wykładowcami oraz Zespołem Centrum Poznawczego pracowali nad organizacją głównego wydarzenia. Projekt przewidywał także warsztaty dla seniorów i młodzieży oraz spacerzy z przewodnikiem szlakiem wrocławskiego modernizmu. Całość wieńczyła akcja konstrukcyjno-plastyczna „Zbuduj z nami miasto!”, która odbyła się 4 czerwca 2016 r. w Hali Stulecia we Wrocławiu (il. 1). Na terenach Hali Stulecia oraz przyległych do obiektu obszarach przeprowadzono również w tym dniu grę rodzinną „Przepis na miasto”. Wszystkie działania uwzględnione w ramach projektu zrealizowane zostały dzięki dofinansowaniu ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

modernist ideas. The research, which was conducted on behalf of W.P. Hala Ludowa Sp. z o.o. pointed out clearly that both tourists visiting Wrocław and the city residents themselves are not aware of the uniqueness of Wrocław's monuments of modernism as well as, in broader terms, the idea of modernist architecture and urbanism. Therefore, the main objective of Max Berg's Days of Architecture project was to change this state of affairs, especially since there are many excellent examples of this style in Wrocław, the most outstanding of which is the UNESCO World Heritage Site Centennial Hall. Max Berg – a remarkable architect who designed this monument, is not properly appreciated for his achievements either by the inhabitants of Wrocław or by tourists. His futuristic thinking about the egalitarian mission of architecture and art was reflected in the structure of this building. The goal of the project was to popularise knowledge about architecture, urban planning, Max Berg's work, and UNESCO heritage through the active participation of various age and social groups in the activities combining the elements of the happening, workshops, and the urban game. The main element of the project was a structural and artistic action called “Rise the city of your dreams!”, which was carried out under the monumental dome of the Centennial Hall. The action involved building a dream city from artistic materials on a gigantic 2000 m² map, by joining in the actions of a game nature based on a scenario containing elements of the knowledge of architecture and the city. The project assumed implementing Max Berg's idea to make the Centennial Hall fulfil the role of a “cathedral of democracy” uniting people participating in cultural events under one roof. Max Berg's dream was not only to provide a universal social bond creating access to culture, but he was also close to ideas of correspondence of art. Hence the purpose of the project was education and fulfilling the mission of the Wrocław “cathedral of democracy” on the level of building trust and social bonds (through actions of participants requiring making contact and negotiating meanings introduced into the tissue of a jointly created dream city), combining artistic messages (artistic and musical) as well as realisation of non-commercial events with a strong educational and cognitive dimension that build the social and cultural capital of the city.

Max Berg's Architecture Laboratory operated within the project – a dedicated studio in which students from the Faculty of Architecture of Wrocław University of Science and Technology met and worked together with lecturers and Discovery Center Team to organise the main event. The project also assumed workshops for seniors and young people as well as guided walks along the route of Wrocław's modernism. The whole event was crowned with a construction and artistic action named “Rise the city of your dreams!”, which took place on June 4, 2016 in the Centennial Hall in Wrocław (Fig. 1). In the area of the Centennial Hall as well as in the areas adjacent to it, a family game “Recipe for the city” was also played on that day. All activities which were included within the framework of the project were performed thanks to subsidies from the Ministry of Culture and National Heritage.

Laboratorium Architektury Maksa Berga

W kilkumiesięcznych pracach Laboratorium Architektury Maksa Berga brało udział około sześćdziesięciu studentów Wydziału Architektury Politechniki Wrocławskiej oraz architektury krajobrazu Uniwersytetu Przyrodniczego, w samej akcji zaś realizowanej 4 czerwca wzięło udział łącznie ponad osiemdziesięciu studentów. Grupa studencka podzielona została na jedenaście zespołów projektowych zajmujących się różnymi zadaniami i ściśle ze sobą współpracujących. Zespoły realizowały projekt pod opieką dr Karoliny Charewicz-Jakubowskiej, dr inż. arch. Agnieszki Lisowskiej oraz Zespołu Centrum Poznawczego Hali Stulecia¹. Celem Laboratorium było przygotowanie scenariusza oraz zasad gry „Zbuduj z nami miasto!” w taki sposób, aby zmotywować uczestników do nawiązywania międzysąsiedzkich relacji, dialogu i współdziałania przy budowie miasta marzeń.

Studenci poznali życiorys Maksa Berga, przeanalizowali jego poglądy na przestrzeń miejską oraz architekturę. Dotarli do materiałów dotyczących jego udziału w dyskusji na temat „Wielkiego Berlina” w 1910 r. i pomysłów na przebudowę Wrocławia (z lat 1910–1911, 1919–1922) oraz pierwszego na Śląsku miasta ogrodu w Sobótce (1911), jako zielonego miasta satelickiego dla Wrocławia [1, s. 29–31]. Przystudowali projekty twórcy Hali Stulecia, zarówno te zrealizowane, jak i te, które pozostały wyłącznie na papierze. Ponadto włączyli się w temat modernizmu wrocławskiego oraz światowego. W wyniku tych prac przygotowano między innymi artykuły na stronę internetową oraz ciekawostki na funpage na portalach społecznościowych.

Przeanalizowano historyczny rozwój miasta jako jednostki, jego przenikające się struktury, zależności oraz wielowymiarowość miejskich przestrzeni. Łącząc swoje wnioski z ideami Berga, grupa projektowa zaplanowała i zrealizowała plan miasta marzeń, który finalnie powstał w Hali Stulecia w skali 1:10. Jednym z założeń wydarzenia było to, że plan teoretycznego miasta miał być inspirowany poglądami Berga na przestrzeń miejską.

Max Berg² proponował podzielenie miasta na funkcjonalne strefy: 1) miasto do zamieszkania, 2) miasto pracy, złożone z części biznesowej i przemysłowej, 3) miasto monumentalne – jako strefa miejska przeznaczona dla kultury, reprezentacji i administracji państwowej [3, s. 360–398]. Wiele z przemyśleń Berga miało podstawę w teorii miast ogrodów. Zwracał uwagę na kwestię zdrowia i higieny. Kładł duży nacisk na rolę zieleni. Zalecał, aby w strefie mieszkalnej były tereny spacerowe, place

¹ Dr Karolina Charewicz-Jakubowska – Kierownik Centrum Poznawczego Hali Stulecia oraz pracownik Uniwersytetu Humanistyczno-społecznego SWPS. Dr inż. arch. Agnieszka Lisowska – pracownik Wydziału Architektury Politechniki Wrocławskiej. Prace wspomagały mgr inż. Angelika Kosieradzka i mgr inż. arch. Marta Pakowska. Koordynatorem z ramienia studentów była inż. arch. Dorota Ręclawowicz.

² Max Berg (1870–1947) – wielki wizjoner i marzyciel. Od 1908 do 1925 r. zajmował stanowisko głównego architekta miasta we Wrocławiu. W czasie działalności w tym mieście zaprojektował i stworzył swoje największe dzieła, przede wszystkim Halę Stulecia (1911–1913) [2, s. 955].

Max Berg Architecture Laboratory

About sixty students of the Faculty of Architecture of Wrocław University of Science and Technology as well as of the Landscape Architecture of Wrocław University of Environmental and Life Sciences participated in the several-month works of Max Berg Architecture Laboratory, whereas a total of over eighty students took part in the campaign itself which was carried out on June 4. The student group was divided into eleven project teams which worked on different tasks and cooperated closely with one another. The teams carried out the project under the supervision of Karolina Charewicz-Jakubowska PhD, arch. engineer Agnieszka Lisowska PhD, and the Discovery Center of the Centennial Hall Team¹. The purpose of the Laboratory was to prepare the scenario and the rules of the game “Rise the city of your dreams!” in such a way so as to motivate participants to establish inter-neighbourhood relationships, dialogue, and cooperation in the construction of the city of dreams.

Students carried out research on the life of Max Berg and analysed his views on urban space and architecture. They found the materials which referred to his participation in the debate on “Great Berlin” in 1910 and the ideas for the reconstruction of Wrocław (from the years 1910–1911 and 1919–1922) as well as the first garden city in Sobótka in Silesia (1911) as a green satellite city for Wrocław [1, pp. 29–31]. They analysed the projects of the Centennial Hall designer, both those realised and those which remained on paper only. Moreover, they explored the topic of modernism in Wrocław and in the world. As a result of these works, articles on the website and fun page titbits of news on social network services were prepared.

The historical development of the city as a unit, its permeating structures, dependencies, and the multidimensional nature of urban spaces were analysed. Combining the conclusions with Berg’s ideas, the project team planned and implemented a dream city plan which was prepared in the scale of 1:10 in the Centennial Hall. One of the assumptions of the event was that the plan of the theoretical city was to be inspired by Berg’s views on urban space.

Max Berg² proposed dividing the city into functional zones, i.e. 1) the city for living, 2) the city of work which would consist of business and industrial parts, 3) monumental city – as a city zone for culture, representation, and state administration [3, pp. 360–398]. Many of Berg’s concepts had their roots in the theory of garden city. He paid attention to the issue of health and hygiene. He put

¹ Karolina Charewicz-Jakubowska PhD – Head of the Discovery Center of the Centennial Hall and a research fellow of SWPS University of Social Sciences and Humanities. Dr inż. architect Agnieszka Lisowska – a research fellow of the Faculty of Architecture of Wrocław University of Technology. The work was supported by mgr inż. Angelika Kosieradzka and mgr inż. arch. Marta Pakowska arch. The coordinator on the behalf of students was inż. arch. Dorota Ręclawowicz.

² Max Berg (1870–1947) was a great visionary and dreamer. From 1908 to 1925 he was the principal architect of the city in Wrocław. During his activity in Wrocław, he designed and created his greatest works, primarily the Centennial Hall (1911–1913) [2, p. 955].

Il. 1. Dni Architektury Makska Berga i akcja „Zbuduj z nami miasto!” w Hali Stulecia (fot. K. Kraśnicka)

Fig. 1. Max Berg's Days of Architecture and the action „Rise the city of your dreams!” in the Centennial Hall (photo by K. Kraśnicka)

zabaw, kąpieliska czy boiska sportowe. W jego zamyśle szkoły, szpitale, domy ubogich muszą być otoczone roślinnością. Utrzymywał, że osiedla mieszkaniowe powinny mieć charakter niskiej zabudowy nawiązującej do architektury wiejskiej, najlepiej z małymi ogródkami działkowymi [4, s. 41, 46]. Dla Wrocławia akcentował ogromne znaczenie terenów rekreacyjnych. Chciał poszerzać parki, planował stworzyć park centralny na Wyspie Mieszczkańskiej, a także wykorzystać rzekę Oławę jako akwen służący do uprawiania sportów wodnych [3, s. 374]. Dla Berlina zaproponował rozwiązanie terenów mieszkaniowych przenikających się ze strefami zieleni. Tereny parkowe miały też klinami sięgać do centrum miasta, pozwalając na lepsze jego przewietrzanie i umożliwiając dalszy rozwój tkanki miejskiej³.

Przy planowaniu rozwoju miasta Berg zwracał uwagę na historyczne uwarunkowania powstawania miasta, jego położenie czy przebieg rzek i ukształtowanie terenu. Ważne dla niego były kwestie komunikacyjne oraz odpowiednie połączenie dzielnic mieszkaniowych z centrum. W mieście biznesu przewidywał budowę wieżowców, tak często z nim kojarzonych. Natomiast pod nazwą miasta monumentalnego kryło się kulturalne i naukowe centrum oraz obiekty instytucji państwowych [3, s. 362, 363].

Bardzo ważna dla przeprowadzenia projektu była współpraca z przedstawicielami studentów architektury krajobrazu z Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, którzy dbali o to, by plan miasta marzeń uwzględnił odpowiednią ilość terenów rekreacyjnych, a uczestnicy gry przy projektowaniu swoich budowli brali pod uwagę także zieleni, jako element równoważny architekturze w mieście.

Grupa projektowa przygotowała plan (il. 2), który następnie został przeniesiony na płytę główną w Hali Stulecia w skali 1:10. Zadanie nie było proste, należało stworzyć miasto oparte na poglądach Makska Berga, ale mające współczesny charakter, i w uproszczonej formie

a lot of emphasis on the role of green. He recommended that in the residential area there should be walking areas, playgrounds, swimming pools, or sports fields. According to his ideas, schools, hospitals, and houses for the poor must be surrounded by natural vegetation. He maintained that housing estates should be of a low development character referring to rural architecture, preferably with small allotment gardens [4, pp. 41, 46]. He emphasised the great importance of recreational areas for Wrocław. He wanted to extend parks and planned to create a central park on Mieszczkańska Island as well as to use the River Oława as a reservoir for water sports [3, p. 374]. For Berlin, Berg proposed the solution of residential areas permeating with green zones. The park areas were also supposed to reach the city centre in the form of wedges, which would allow better ventilation of the city and further development of the urban tissue³.

When planning the development of the city, Berg drew attention to the historical conditions of the city's formation, namely its location, the course of rivers, and topographical relief. The issues of transportation and appropriate connections of the residential areas with the centre were important for him. In the city of business, he envisioned the construction of skyscrapers which were so often associated with him. Under the name of a monumental city, there was a cultural and scientific centre as well as facilities of state institutions [3, pp. 362, 363].

A very important aspect of the project was the cooperation with student representatives of the Faculty of Landscape Architecture of the University of Environmental and Life Sciences in Wrocław, who made sure that the dream city plan included the appropriate number of recreational areas, and that the participants of the game, when designing their own buildings, also considered green as an element equivalent to architecture in the city.

The project team prepared a plan (Fig. 2) which was then transferred to the mainboard in the Centennial Hall in the scale of 1:10. The task was not easy because it was necessary to create a city based on the views of Max Berg, but with a modern character, and “fit” it in a simplified form under the dome of the Hall. The theoretical city was divided into eight districts with appropriate names. The “old town” was situated in the centre and the following objects were planned around it: a monumental city which consisted of a cultural and exhibition district and a “crazy architects” district; a city of work: a business and industrial district, a city for living: eco-village (single family housing district), multi-family housing estates and a downtown planned as a quarter-development. According to Berg's project, in Berlin's reconstruction, green entered the depth of city in the form of wedges. It was located mainly by the river, but it was also predicted that residential quarters would be “drowned” in green spaces. On the outskirts obligatory allotment gardens were situated. From the centre, five main arteries were designed which spread out radially to the main points, i.e. the city

³ Główne założenia projektu przebudowy Berlina za: [3, s. 362, 363].

³ Main assumptions of the project of Berlin reconstruction, from: [3, pp. 362, 363].

Il. 3. „Starówka” przygotowana przez studentów Wydziału Architektury PWr (fot. K. Kraśnicka)

Fig. 3. The “old town” prepared by the Faculty of Architecture students, Wrocław University of Science and Technology (photo by K. Kraśnicka)

we „Mural”. Zbudowano bramę do miasta oraz obudowę strefy wykładów i wypoczynku, scenę, wieżę informacyjną oraz przegrodę „Małej szkoły architektury”.

Ważnym elementem było rozpoznanie społecznego wymiaru miasta, zależności między ludźmi, konieczności współpracy sąsiedzkiej pomiędzy „budowniczymi”, tego, że miasto to nie tylko budynki, ale przede wszystkim ludzie, którzy w nim mieszkają, pracują, którzy je tworzą. Grupa studencka przygotowała reguły gry dla uczestników mające ich zmobilizować do nawiązywania bliższych relacji z innymi, pomocy sąsiedzkiej i podejmowania wspólnych inicjatyw. Celem pośrednim wydarzenia było bowiem stworzenie pretekstu do nawiązywania wielopokoleniowych więzi społecznych podczas wspólnej zabawy. Uczestnicy losowali dzielnicę, obiekt lub budynek do rewitalizacji oraz reguły, jakie musieli spełnić podczas budowy (porozumienie z sąsiadami, wypełnienie woli lub marzeń okolicznych mieszkańców, zachowanie istniejącej infrastruktury lub stworzenie nowej itd.).

W ramach Laboratorium Architektury Maksa Berga odbył się także cykl warsztatów przygotowujących do budowy miasta marzeń dla młodzieży i seniorów. Jego ideą było z jednej strony przekazanie wiedzy dotyczącej architektury modernistycznej oraz podstawowych zasad urbanistyki, z drugiej – przygotowanie do udziału w akcji „Zbuduj z nami miasto!” (każda z grup miała sporządzić własne projekty do zrealizowania w mieście marzeń, reprezentujące marzenia/interesy swojej grupy wiekowej).

Jeden z podzespołów opracował grę rodzinną na terenie Hali Stulecia oraz na obszarze wokół. Celem gry było zapoznanie uczestników z postacią Maksa Berga, jego projektami, realizacjami, poglądami na przestrzeń miejską, a przede wszystkim odkrycie zakamarków samej Hali Stulecia. Przygotowano odpowiednie zadania, rekwizyty, scenografię i karty do gry z mapą terenu.

a district, object, or building for revitalisation as well as the rules they were supposed to follow during construction (agreement with neighbours, fulfilment of the will, or dreams of local residents, preservation of the existing infrastructure or creation of a new one, etc.).

Within the framework of the Max Berg Architecture Laboratory a series of workshops for adolescents and seniors took place, which was to prepare them to build a dream city. On the one hand, its idea was to share the knowledge about modernist architecture and the basic principles of urban planning, and on the other hand to prepare for participation in the project “Rise the city of your dreams!” (each group was supposed to prepare their own projects to be realised in the dream city, representing dreams/business of their age group).

One of the sub-teams prepared a family game in the Centennial Hall and in the surrounding area. The purpose of the game was to familiarise participants with Max Berg’s character, his projects, realisations, views on urban space, and above all the discovery of nooks and crannies of the Centennial Hall. The corresponding tasks, props, scenography, and playing cards with the terrain maps were prepared.

Moreover, since the beginning of the project the students prepared, ran, and constantly coordinated the fan page and events on social networking services. They published posts, recorded videos, and organised contests. They prepared all graphic materials such as leaflets, playing cards, maps, event information posters, signboards and banners, pictograms, diplomas as well as other materials which were necessary for the project to be carried out and the organisation of the game. One of the groups was involved in acquiring materials for the construction of the city. Another one dealt with preparing lectures about interesting buildings or fantastic cities for children.

Ponadto od początku trwania projektu studenci przygotowali, prowadzili i stale koordynowali fanpage oraz wydarzenia na portalach społecznościowych. Publikowali posty, nagrywali filmiki, organizowali konkursy. Opracowali wszelkie materiały graficzne, takie jak ulotki, karty do gry, mapy, plakaty informacyjne na wydarzenia, szyldy oraz banery, piktogramy, dyplomy, inne materiały potrzebne do przeprowadzenia projektu i organizacji gry. Jedna z grup zajmowała się pozyskiwaniem materiałów do budowy miasta. Inna przygotowaniem wykładów dla dzieci o ciekawych budowlach czy fantastycznych miastach.

„Zbuduj z nami miasto!”

4 czerwca 2016 r. w Hali Stulecia odbył się finał projektu – akcja „Zbuduj z nami miasto!”. Wydarzenie miało charakter gry opartej na scenariuszu włączającym elementy wiedzy o architekturze oraz mieście jako złożonym organizmie zarówno przestrzenno-krajobrazowym, jak i kulturowo-społecznym. Projekt realizował ideę Maksa Berga, by Hala Stulecia pełniła funkcję „katedry demokracji” jednoczącej pod swoim dachem ludzi w różnym wieku – od „maluchów” w wózkach, aż po seniorów, którzy wspólnie zaangażowali się w wielkie wydarzenie konstrukcyjno-artystyczne (il. 4).

W dniu imprezy mierząca ponad 2000 m² płyta Hali Stulecia zamieniła się w gigantyczny plan miasta inspirowany projektami Maksa Berga i opracowany wcześniej przez studentów architektury. Każdy z uczestników zabawy losował działkę lub kwartał, gdzie następnie mógł wybudować budynek według własnego projektu, uwzględniając „miejskie prawo budowlane”. Druga pula losów zawierała konkretne obiekty, ze wskazaniem ich umiejscowienia. Były to budynki takie jak ratusz, katedra, szkoły, szpitale, teatr, kino, dworzec kolejowy, lotnisko, obiekty sportu i rekreacji, ale także place targowe, zoo itd. W mieście nie mogło zabraknąć najważniejszych obiektów świadczących o jego randze i charakterze. Dodatkowo uczestnicy dostawali specjalne zadanie dotyczące zieleni. Należało wykonać projekt, który można było skonsultować w „Małej szkole architektury”, uzyskać „pozwolenie na budowę” w urzędzie miejskim i zgłosić się po materiały do magazynu materiałów budowlanych (il. 5). Zapoznanie uczestników z procesem powstawania budynku – od znalezienia działki, przez wykonanie projektu, załatwienie formalności, zdobycie materiałów budowlanych, samą budowę, aż po odbiory techniczne – było jednym z założeń akcji. W „Małej szkole architektury” studenci przybliżali graczom zasady, jakimi powinny się cechować obiekty w danej dzielnicy, pomagali stworzyć plan budynku, podpowiadali, jakie techniki budowlane będą najlepsze, oraz tłumaczyli, w jakiej skali należy budować. Dla najmłodszych odbywały się wykłady inspirowane do kreatywnego podejścia do zadania. Dodatkowo na płycie budujących wspierali specjaliści koordynatorzy, którzy doradzali, podpowiadali i pomagali w tworzeniu fantastycznych budowli. Za współpracę z sąsiadami można było otrzymać dodatkowe punkty, które uczestnicy mogli „wymienić” na specjalne materiały.

Il. 4. Miasto w trakcie budowy (fot. K. Kraśnicka)

Fig. 4. The city under construction (photo by K. Kraśnicka)

“Rise the city of your dreams!”

The final of the project, i.e. the action “Rise the city of your dreams!” took place on June 4, 2016 in the Centennial Hall. The event was of a game character which was based on a scenario that incorporated elements of architectural knowledge as well as the city as a complex of the spatial-landscape and cultural-social entity. The project followed Max Berg’s idea that the Centennial Hall should perform the function of a “cathedral of democracy” uniting people of all ages under its roof – from “toddlers” in pushchairs to seniors who got involved together in a big construction and artistic event (Fig. 4).

On the day of the event the floor of the Centennial Hall, measuring over 2000 square meters, turned into a gigantic plan of the city, which was inspired by Max Berg’s projects and designed earlier by students of architecture. All participants of the game randomised a plot of land or a quarter, where they could then construct a building according to their own designs, taking into account the “urban construction law”. The other pool of lots contained specific objects and indicated their location. They were building such as a town hall, cathedral, schools, hospitals, theatre, cinema, railway station, airport, sports and recreation facilities as well as fairgrounds, the zoo, etc. The city could not miss the most important objects which would prove its rank and character. Additionally, participants were given a special task with respect to green spaces. They were supposed to carry out a project that could be consulted in the “Small School of Architecture”, then obtain a “construction permission” in the municipality office and apply for materials in the construction materials warehouse (Fig. 5). One of the assumptions of the action was getting participants familiarised with the process of constructing a building – from finding a plot of land, through carrying out a project, completing formalities, getting construction materials, the construction itself, and finally obtaining technical acceptance. In the “Small School of Architecture” students introduced gamers to the principles that should characterise objects in a given

Il. 5. „Mała szkoła architektury” – warsztaty projektowe
(fot. K. Kraśnicka)

Fig. 5. The “Small School of Architecture” – design workshops
(photo by K. Kraśnicka)

Podczas całego wydarzenia ogłoszone były konkursy: na najwyższy budynek, na najciekawszy detal, na najbardziej kreatywną formę zieleni itd. Zachęcało to uczestników do zdrowej rywalizacji, kreatywnego podejścia do tematu, ale i współdziałania.

Jednym z wydarzeń towarzyszących były wykłady specjalnych gości (il. 6) – architektów, deweloperów, projektantów oraz naukowców, którzy mieli okazję omówić własne realizacje, wypowiedzieć się na temat architektury, zagospodarowania przestrzeni publicznej, roli zieleni w mieście, ale też przedstawić własne architektoniczne i miejskie marzenia⁴.

Główną atrakcją, poza budowaniem miasta, była wspomniana już terenowa gra rodzinna „Przepis na miasto”. Gra była powiązana z akcją „Zbuduj z nami miasto!” – jej uczestnicy, jako eksperci dysponujący pozyskaną podczas gry wiedzą, mieli do wypełnienia zadania specjalne w mieście marzeń. Przewidziano dwa warianty: łatwiejszy, dla rodzin z dziećmi, rozgrywał się w budynku Hali Stulecia, oraz trudniejszy o dłuższym dystansie do pokonania, gdzie na odkrycie czekały tajemnice wrocławskich Terenów Wystawowych, osiedla WuWa oraz innych znajdujących się w sąsiedztwie Hali Stulecia obiektów. Nie zabrakło emocjonujących zadań, jak np. pokonanie wielkiego labiryntu, który powstał dla graczy w kulkarach Hali Stulecia, przejechanie kartonowym samochodem specjalnego placu manewrowego czy spotkanie z samym Maksym Bergiem. Trasa trudniejsza zawierała ciąg zadań logicznych i zagadek prowadzących do finału, przy okazji przybliżając historię wspomnianych budowli.

Do projektu zaproszony został także Paweł Romańczuk wraz z założonym przez siebie zespołem „Małe Instrumenty”. Przygotował on autorską kompozycję dedykowaną Hali Stulecia.

district, helped to make a plan of a building, suggested the best construction techniques, and explained in what scale to build. For the youngest, there were lectures which inspired a creative approach to the task. Moreover, special coordinators, who advised, suggested, and assisted in creating fantastic buildings, supported the builders. For cooperation with neighbours it was possible to score additional points which participants could “exchange” for special materials.

During the whole event, the following competitions were announced: the tallest building, the most interesting detail, the most creative form of urban open space, etc. This encouraged participants not only to a healthy competition and a creative approach to the topic but also to cooperate.

Among the accompanying events were lectures delivered by special guests (Fig. 6), namely architects, developers, designers, and scientists who had an opportunity to discuss their own projects, comment on architecture, landscape planning, the role of urban open spaces in the city, and also to present their own architectural and urban dreams⁴.

The main attraction, apart from building a city, was the already mentioned field family game “Recipe for the city”. The game was connected with the action “Rise the city of your dreams!” – its participants, as experts who could use the knowledge acquired during the game, were supposed to accomplish special tasks in the city of dreams. There were two variants, i.e. the easier one for families with children which took place in the Centennial Hall building, and the more difficult one with a longer distance to cover, where mysteries of the Wrocław Exhibition Areas, the WuWa Housing Estate and other facilities in the neighbourhood of the Centennial Halls awaited the discovery. There were plenty of exciting tasks such as getting through a great labyrinth which was created for gamers in the lobby of the Centennial Hall, driving a cardboard car on a special manoeuvring yard or meeting with Max Berg himself. The more difficult route included a series of logical tasks and puzzles which led to the finale and at the same time it brought to mind the history of the aforementioned structures.

Another person who was also invited to the project was Paweł Romańczuk with team “Small Instruments”, who prepared his own composition and dedicated it to the Centennial Hall.

The work prepared is the relationship between the instrument, composition, audio-sphere, and popular music – explains Romańczuk. – Urban (Wrocław) outdoor recordings reveal the potential of the audio-sphere and encourage functioning in the sound dimension of the city. Natural and omnipresent hearing of the sound is brought here, however, to a new spatial arrangement that begins to surround a listener with a sound as if natural but

⁴ Spotkania przeprowadzili: prof. Agnieszka Zabłocka-Kos, prof. Janusz Rębielak, dr Tomasz Mikołajczak, Bartłomiej Czerniak (ZIETA PROZESSDESIGN), dr Elżbieta Szopińska, dr Agnieszka Łabus, dr Marta Rusnak, Rafał Przybyła (LACAREACTS), Dorota Szlachcic (ARC2), Zbigniew Maćków, dr Łukasz Wojciechowski.

⁴ The meetings were conducted by Prof. Agnieszka Zabłocka-Kos, Prof. Janusz Rębielak and dr Tomasz Mikołajczak, Bartłomiej Czerniak (ZIETA PROZESSDESIGN), dr Elżbieta Szopińska, dr Agnieszka Łabus, dr Marta Rusnak, Rafał Przybyła (LACAREACTS), Dorota Szlachcic (ARC2), Zbigniew Maćków, dr Łukasz Wojciechowski.

II. 6. Wykłady zaproszonych gości (fot. K. Kraśnicka)

Fig. 6. Lectures of invited guests (photo by K. Kraśnicka)

Przygotowany utwór to relacja pomiędzy instrumentem, kompozycją, audiosferą i muzyką użytkową – tłumaczy Romańczuk. – Miejskie (wrocławskie) nagrania plenerowe ujawniają potencjał audiosfery i skłaniają do funkcjonowania w dźwiękowym wymiarze miasta. Naturalne, dookólne słyszenie dźwięku jest tu jednak sprowadzone do nowego, zaaranżowanego układu przestrzennego, który zaczyna otaczać słuchacza dźwiękiem niby naturalnym, ale ostatecznie zaprogramowanym. Działania przestrzenne są tu potraktowane jak architektoniczna struktura miejska, dająca się odczytać i odczuwać na wiele sposobów. Na tę soniczną materię składają się:

- dźwięki słyszalne jako element audiosfery miejskiej stanowiące typowy krajobraz dźwiękowy danego miejsca,
- poszczególne zjawiska dźwiękowe wybrane jako element charakterystyczny zastanego krajobrazu, nierzadko pozbawione naturalnego kontekstu dźwiękowego,
- obiekty istniejące jako architektoniczny element przestrzeni miejskiej potraktowane jako potencjalne źródła dźwięków, intencjonalnie wygenerowanych.

Ślad po instrumencie, jaki dziesiątki lat temu w Hali Stulecia zajmował imponujące miejsce – największe ówczesnie organy piszczałkowe w Niemczech – ma nie tylko znaczenie architektoniczne. Przywołując na myśl monumentalne zamiary, barwa organowa została w utworze potraktowana symbolicznie. Jej przestrzenna dystrybucja oraz zręby kompozycji zostały przełożone na centralnie postrzegane miejsce Hali Stulecia na mapie miasta. Ten celowy zabieg ma zwrócić uwagę na koegzystencję dźwięków różnej proweniencji, otwierając uszy i wyobraźnię słuchacza na postrzeganie muzyki w wielowymiarowym kształcie. Działanie o charakterze kreatywnym wpisuje się również w nurt interdyscyplinarnych sztuk dźwiękowych spod znaku field-recording, sound artu, ambientu i kompozycji. W takim układzie odbywa się próba połączenia wielości źródeł dźwięków audiosfery miejskiej, wśród których możemy odnaleźć między innymi:

finally programmed. Spatial activities are treated here as an architectural urban structure which can be understood and felt in many ways. This sonic matter consists of the following elements:

- sounds that can be heard as part of the urban audio-sphere and constitute the typical sound landscape of a given place,
- individual sound phenomena which were chosen as a characteristic feature of the existing landscape, often deprived of the natural sound context,
- objects which exist as an architectural element of urban space and are treated as potential sources of sounds that are generated intentionally.

A trace of the instrument which decades ago in the Centennial Hall had an impressive place – the biggest pipe organ at that time in Germany – is significant not only with regard to architecture. Bringing to mind monumental intentions, the organ's colour was treated symbolically in the work. Its spatial distribution and composition's outline were transformed into the centrally-perceived place of the Centennial Hall on the city map. This deliberate treatment is supposed to draw our attention to the coexistence of sounds of various origins while opening the listeners' ears and imagination to perceive music in its multidimensional shape. The creation aspect of this action also becomes part of the trend of interdisciplinary sonic arts such as field-recording, sound art, ambient and composition. Within this system we can observe an attempt at combining the multitude of sound sources of urban audio-sphere, among which we can find the following:

- urban noise,
- thousands of machine mechanisms that are heard almost in the whole city,
- acoustical operation of water in numerous canals and hydrotechnical objects,
- observed natural nocturnal activity,
- human activity in any areas and other.

- urbanistyczny szum,
- tysiące mechanizmów maszynowych słyszalnych prawie w całym mieście,
- akustyczną pracę wody w licznych kanałach i obiektach hydrotechnicznych,
- wyłowioną nocną aktywność przyrodniczą,
- ludzką aktywność na dowolnych obszarach i inne.

Mając jednak na uwadze okoliczność, w której muzyka ta jest prezentowana, nie sposób pominąć myślenia o przestrzeni w dźwięku, pozostawiając jednak zacienienia ciszy w akustycznej architekturze, która powinna uwzględniać nie tylko dźwiękowe atrakcje, ale również miejsce na dźwiękowy komfort upływającego czasu⁵.

Kompozycję można było usłyszeć podczas budowy miasta, którego finałowym pracom wykończeniowym towarzyszył już koncert utworów z szerokiego repertuaru „Małych Instrumentów”.

Jednym z elementów Dni Architektury Maksa Berga były również spacerzy z przewodnikiem na trzech tematycznych trasach:

- Miasto przyszłości – śladami modernistycznej architektury Wrocławia,
- Mieszkać idealnie, wypoczywać aktywnie – dawne Tereny Wystawowe i osiedle wzorcowe WuWa,
- Katedra demokracji Maksa Berga – zwiedzanie kompleksu Hali Stulecia.

W trakcie tych spacerów osoby oprowadzające posługiwały się językiem polskim, angielskim i niemieckim.

Wnioski

Cały projekt miał ogromny wymiar edukacyjny zarówno dla zespołu studentów, jak i dla uczestników wydarzenia.

Studenci zdobyli umiejętność pracy w dużym zespole projektowym, gdzie każda podgrupa miała inne zadania do wykonania, ale konieczne było współdziałanie i koordynacja pomiędzy grupami, także z kolegami z innych dziedzin. Poznali zasady funkcjonowania takiego zespołu, a także tajniki organizacji dużej imprezy kulturalnej.

Poznając postać Maksa Berga, jego pomysły na miasto i architekturę oraz jego projekty i realizacje, poszerzyli własną wiedzę z zakresu historii architektury i urbanistyki, ale też poglądy na przestrzeń miejską. Analizując strukturę miast idealnych, w tym także pomysły Berga na przebudowę Berlina oraz Wrocławia czy koncepcję miast ogrodów, oraz przygotowując plan miasta, które powstało pod kopułą Hali Stulecia, musieli zastanowić się nad kształtem, strukturą i naturalnym rozwojem aglomeracji, nad zależnościami przestrzeni miejskich. Upraszczając teoretyczny plan, dyskutowali, jak to zrobić, jak pokierować uczestnikami wydarzenia, aby mimo wszystko to, co miało powstać finalnie, przypominało makietę miasta, a nie tylko luźny zbiór budowli ustawionych obok siebie. Tworząc prawo budowlane, studenci przeanalizowali, jaka architektura powinna powstawać w miastach, jakie są

However, given the circumstances in which this music is presented, it is impossible to ignore the thought of space in the sound, leaving shades of silence in the acoustic architecture, which ought to take into account not only sound attractions but also a place for sonic comfort of passing time⁵.

The composition could be heard when the city was built and its final finishing works were already accompanied by a concert of works from the wide repertoire of “Small Instruments”.

One of the elements of Max Berg’s Days of Architecture also included guided walks on the following three thematic routes:

- City of future – in the footsteps of modernist architecture of Wrocław,
- Live perfectly, relax actively – former Exhibition Areas and WuWa model housing estate,
- Max Berg’s Cathedral of democracy – sightseeing in the Centennial Hall complex.

During those walks the guides used three languages, i.e. Polish, English and German.

Conclusions

The entire project had a huge educational dimension for both the student team and the event participants of the event.

The students acquired skills of working in a large project team where each subgroup had other tasks to do but it was necessary for the groups to cooperate and coordinate their work, including with specialists in other domains. They learned the principles of functioning of this type of team as well as the secrets of organizing a large cultural event.

By getting to know Max Berg, along with his views on the city and architecture as well as his designs and realisations, they have expanded their knowledge of the history of architecture and urban planning but also their views on urban space. While analysing the structure of ideal cities, including Berg’s ideas of reconstructing Berlin and Wrocław or the concept of city-gardens and preparing the city plan that was built under the dome of the Centennial Hall, they had to reflect on the shape, structure and natural development of the agglomeration and on the dependencies of urban spaces. Simplifying the theoretical plan, they discussed how to do it, how to lead the event participants, so that the final shape of what was to come into existence eventually would remind a model of the city, not just a loose set of buildings next to each other. Creating the construction law the students analysed what type of architecture ought to be introduced into cities and the features of buildings in particular districts. Another important aspect included cooperation with students of the University of Environmental and Life Sciences and an analysis of the urban landscape as an integral space for architecture and green areas and dependencies between these elements.

⁵ Fragment wywiadu z Pawłem Romańczukiem zamieszczony na stronie: <http://max-berg.pl/male-instrumenty/> [data dostępu: 30.11.2016].

⁵ Fragment of an interview with Paweł Romańczuk, which is accessible on the website: <http://max-berg.pl/male-instrumenty/> [accessed: 30.11.2016].

cechy obiektów w konkretnych dzielnicach. Ważna była współpraca ze studentami Uniwersytetu Przyrodniczego i analiza krajobrazu miejskiego jako integralnej przestrzeni dla architektury i zieleni oraz zależności pomiędzy tymi elementami.

Głównym celem wydarzenia „Zbuduj z nami miasto!” było zachęcenie uczestników do kreatywnych działań, do zabawy, jaką było wspólne budowanie miasta marzeń, a przy okazji przybliżenie im wiedzy o architekturze, mieście i jego mieszkańcach oraz samej postaci Maksa Berga i jego projektów. Mieszkańcy Wrocławia, i nie tylko, bardzo zaangażowali się we wspólną grę i kreatywnie podchodzili do wykonania zadania. Całe rodziny, dzieci, młodzież, studenci, seniorzy, architekci, nauczyciele, osoby w różnym wieku, o różnym wykształceniu, wykonywanych zawodach razem tworzyli wielki projekt miasta marzeń, składający się z wielu pojedynczych obiektów, ale połączonych, dopasowanych do siebie.

Uczestnicy chętnie korzystali też z wydarzeń dodatkowych. Wykłady ekspertów cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem. Wiele osób wzięło również udział w grze rodzinnej.

Podsumowanie

Projekt należy uznać za cenny i dobrze przeprowadzony. Ogromna wartość i satysfakcja, jaką wynieśli zarówno organizatorzy, jak i uczestnicy, jest nie do przecenienia. Współpraca pomiędzy Centrum Poznawczym Hali Stulecia i Wydziałem Architektury Politechniki Wrocławskiej była bardzo owocna i stanowczo jest warta kontynuowania w kolejnych latach przy kolejnych edycjach Dni Architektury Maksa Berga.

Agnieszka Lisowska
Karolina Charewicz-Jakubowska

The main objective of “Rise the city of your dreams!” event was to encourage participants to take up creative activities, to have fun, which was the idea of building a dream city together, and at the same time to familiarize participants with the knowledge about the architecture, the city and its inhabitants and the figure of Max Berg himself and his projects. The residents of Wrocław, and not only, became actively involved in a common game and they had creative attitudes while performing their tasks. The whole families, children, young people, students, seniors, architects, teachers, people of various ages and various levels of education altogether created a great dream city project, consisting of many individual objects but connected, matched to each other.

The participants also enjoyed additional events. The lectures which were delivered by experts were of great interest. Many people also took part in the family game.

Summary

The project should be considered as valuable and well done. The great value and satisfaction of both the organisers and the participants is invaluable. The collaboration between the Discovery Center of the Centennial Hall and the Faculty of Architecture of Wrocław University of Science and Technology was very fruitful and it is definitely worth continuing in the subsequent years with the next editions of Max Berg Days of Architecture.

Agnieszka Lisowska
Karolina Charewicz-Jakubowska

Translated by
Bogusław Setkiewicz

Bibliografia/References

- [1] Ilkosz J., *Hala Stulecia i Tereny Wystawowe we Wrocławiu – dzieło Maksa Berga*, Muzeum Architektury, Wrocław 2005.
- [2] Kaczmarek R., *Berg Max Paul Eduard*, [w:] R. Eysymontt (red.), *Leksykon architektury Wrocławia*, Via Nova, Wrocław 2011, 955.
- [3] Ilkosz J., *Koncepcje urbanistyczne Maksa Berga na przykładzie projektów przebudowy Berlina w roku 1910 i Wrocławia w latach 1919–1920*, [w:] J. Rozpędowski, *Architektura Wrocławia*, t. 2: *Urbanistyka*, Oficyna Wydawnicza PWR, Wrocław 1995, 360–398.
- [4] Ilkosz J., *Wieżowiec w strukturze miasta na przykładzie Wrocławia w latach 1919–1928. Koncepcja urbanistyczna Maksa Berga*, [w:] J. Ilkosz, *Wieżowce Wrocławia 1919–1932*, Archiwum Budowlane Miasta Wrocławia, Wrocław 1997, 39–71.

Streszczenie

W artykule przedstawiono założenia i realizację dużego projektu kulturalno-edukacyjnego „Dni Architektury Maksa Berga”, który Centrum Poznawcze Hali Stulecia we współpracy z Wydziałem Architektury Politechniki Wrocławskiej przeprowadziło od marca do czerwca 2016 r. W ramach projektu działało tzw. Laboratorium Architektury Maksa Berga – specjalna pracownia, gdzie zespół sześćdziesięciu studentów architektury oraz architektury krajobrazu wraz z pracownikami Centrum Poznawczego oraz wykładowcami Wydziału Architektury pracowali nad organizacją głównego wydarzenia. 4 czerwca 2016 r. w Hali Stulecia we Wrocławiu odbyło się duże wydarzenie kulturalne – akcja konstrukcyjno-plastyczna pod hasłem „Zbuduj z nami miasto!”. Wydarzenie miało charakter gry opartej na scenariuszu włączającym elementy wiedzy o architekturze oraz mieście. W dniu imprezy mierząca ponad 2000 m² płyta Hali Stulecia zamieniła się w gigantyczny plan miasta, inspirowany projektami Maksa Berga i opracowany przez studentów architektury. Projekt realizował ideę Maksa Berga, by Hala Stulecia pełniła funkcję „katedry demokracji” jednoczącej pod swoim dachem ludzi w różnym wieku, którzy wspólnie zaangażowali się w tworzenie gigantycznej makiety miasta marzeń. Projekt miał dużą wartość edukacyjną, zarówno dla uczestników gry, jak i dla pracującej przy jej organizacji grupy studentów.

Słowa kluczowe: miasto, wydarzenie kulturalne, Hala Stulecia, Maks Berg

Abstract

The article presents assumptions and realization of a large educational and cultural project the “Max Berg’s Days of Architecture”, conducted by the Discovery Center of Centennial Hall in cooperation with the Faculty of Architecture of Wrocław University of Science and Technology from March to June 2016. The project included the so-called Max Berg’s Architecture Laboratory – a special workshop, where a team of 60 students of architecture and landscaping, together with staff of the Discovery Center and lecturers from the Faculty of Architecture, worked on organization of the main event. On June 4th 2016, the Centennial Hall in Wrocław saw the main cultural event – the construction and artistic action of “Rise the city of our dreams!”. The event was based on the idea of a scenario-based game, which incorporated elements of architectural and urbanistic knowledge. On the day of the event, over 2000 m² of the Centennial Hall floor turned into a gigantic city plan inspired with Max Berg’s designs and developed by the students of architecture. The project embodied Max Berg’s idea, to turn the Centennial Hall into a “cathedral of democracy”, housing people of various ages, who worked together to create a gigantic model of the ideal town. The project was highly educational both for the participants of the game, and for the students-organizers.

Key words: city, cultural event, Centennial Hall, Max Berg